

STIL ȘI SPECIFIC ÎN PROGRAMUL NAȚIONALULUI IEȘEAN

A încerca să definești momentul actual din evoluția unui teatru cum este Naționalul din Iași este o întreprindere riscantă din punct de vedere teoretic, dar o necesitate, impusă de ansamblul creației scenice contemporane din țara noastră. Cantonată în cotidian și fascinați de explozii efemere (iar arta teatrală este, prin multe laturi, periclitată de ignorarea a ceea ce aș numi perenitatea imanentă creației), uităm uneori că „retrospectiva“, ca de altfel și intențiile estetice de perspectivă, își au valoarea lor, deloc neglijabilă. Practic, nu se poate gândi doar „pe felii“ (să spunem o stagiune), în momentul în care ai de-a face cu o experiență artistică a unui teatru de mai bine de un secol și jumătate, când ultimii douăzeci și cinci de ani au reprezentat, în ansamblu, un câștig artistic și când necesitățile prezentului și aspirațiile societății noastre ce angajează viitorul ei coincid cu convingerile tale ideologice și artistice.

Întrebarea care se pune pentru noi, în clipa de față, este dacă Naționalul din Iași reprezintă o personalitate artistică distinctă. Răspunsul, cu toată modestia, nu este decît afirmativ, fie și numai pentru faptul că, prin cele mai bune spectacole puse în scenă în ultimele stagiuni, Teatrul Național „V. Alecsandri“ din Iași s-a orientat către un *stil de spectacol* a cărui dominantă estetică fundamentală a fost monumentalul. Premierele cu *Povestea Unirii*, *Steaua polară*, *Anton Pann*, *Bălcescu*, *Săgetătorul*, cu *Mutter Courage*, *Poveste din Irkušk*, *Winterset*, *Urăjitoarele din Salem*. *Din jale se intrușează Electra*, *Becket*, citate la întâmplare, constituie puneri în scenă memorabile, importante nu numai prin valoarea lor intrinsecă, dar și prin ceea ce aș numi aspirația către un spectacol a cărui problematică majoră de viață se exprimă la dimensiuni scenice convingătoare. De altfel, nu este greu de constatat faptul că tocmai astfel de spectacole, care au solicitat nu numai eforturi materiale, dar, în primul rînd, concentrarea talentului și culturii artistice a actorilor (și, mai întîi, a regizorilor), au fost bine primite de către publicul din Iași și din întreaga țară.

Iată de ce pentru noi (și cred că nu spun o noutate) alegerea unui *repertoriu specific* teatrului nostru, care să răspundă acestui stil de a concepe spectacolul, consti-

tuie problema principală. Este desigur vorba nu de monumentalitatea exterioară, de falsa monumentalitate, care să acopere o problemă umană minoră, neinteresantă și cu un ecou slab în conștiința publicului, ci, dimpotrivă, de acele opere din creația dramatică clasică și contemporană și de acele puneri în scenă care să cuprindă nu numai întrebări fundamentale puse vieții, dar și răspunsuri și soluții la aceste întrebări.

Mă gândesc la dramaturgia noastră clasică (Alecsandri, în primul rînd), dar și la ceea ce ne-a rămas de la scriitorii dintre cele două războaie mondiale: Camil Petrescu, Mihail Sorbul, G. M. Zamfirescu, Gib Mihaiescu, Ion Sava, V. Voiculescu etc. Cred de asemenea că este timpul, cel puțin pentru publicul din Iași, să ștergem praful de pe marele repertoriu romantic, atît de actual prin patosul și bogăția de sentimente pe care îl conține (A. de Musset, V. Hugo, Hebbel, E. Rostand etc.), după cum dramaturgi contemporani de peste hotare mai puțin cunoscuți la noi, cum sînt cei din țările nordice sau din America Latină, merită să li se acorde o mai mare atenție. Nu mai vorbesc de lucrul permanent cu scriitorii noștri consacrați și tineri, mai ales cei din Iași, ale căror piese de teatru corespund tot mai mult exigențelor teatrului contemporan.

Rațiunea de a fi a scenei mari dintr-un teatru național este aceea de a consacra valori, spectacole de o mare forță artistică. Dar aceste creații nu apar „ex nihilo”, nu sînt, de cele mai multe ori, expresia spontană a nu știu cui, geniu inventat și coborît peste noapte într-un teatru, ci rezultatul unei munci tenace, al unei meditații grave asupra vieții și artei. Ele se realizează în studiourile unui teatru național, care reprezintă instrumente indispensabile de activitate, laboratoare de verificare, dar și de afirmare a noilor valori și viziuni regizorale. Între scena mică și scena mare a Naționalului din Iași nu poate fi un antagonism, un fel de concurență mai mult ori mai puțin onestă. Fluxul nu este, în acest caz, decît unidirecțional: ceea ce s-a dovedit bun, original în studio (entitate teatrală mai apropiată de confruntările imediate cu publicul și oamenii de specialitate) se transpune la dimensiunile scenei mari.

Mă gândesc, în această ordine de idei, la spectacolul cu *Troienele* de Euripide în regia Ancăi Ovanez, un început care poate fi continuat cu succes, la Iași existînd deja o experiență în valorificarea teatrului antic. Desigur, alcătuirea unui repertoriu specific, care să țină seama de intențiile regizorilor și de posibilitățile trupei, va avea în vedere și necesitățile ideologice și artistice ale scenei mari, fără însă a altera profilul experimental al celor două studiouri ale Naționalului ieșean.

Faptul este cu atît mai important, cu cît programele studiourilor trebuie să fie emanația unei gândiri estetice coerente, a unui factor artistic hotărîtor, care nu poate fi altul decît tînărul regizor de talent.

Experiența Naționalului a dovedit că numai atunci cînd au existat regizori permanenți, ale căror programe de activitate s-au eșalonat pe 3—4 ani, s-a putut realiza la Iași un cîștig artistic care să corespundă necesităților reale ale publicului din oraș, teatrul și-a regăsit personalitatea despre care ne place să vorbim atît. Și numai în condițiile existenței unui regizor permanent, invitarea altor directori de scenă de prestigiu din țară care să monteze spectacole la Iași poate oferi cîștiguri reale și confruntări fertile între oamenii de teatru.

Și mai este ceva. Nu văd realizîndu-se dezideratul înnoirii perpetue, de esență, cel puțin pentru teatrul nostru, fără o școală. Reînființarea celui mai vechi conservator de artă dramatică din România, cel de la Iași, ar constitui cred, una din condițiile necesare funcționării normale în anii următori a unei instituții teatrale. Înțeleg termenul „școală”, de altfel, nu numai în sensul didactic, limitativ al cuvîntului, ci și în cel larg, estetic, de *stil artistic*. Acesta din urmă nu poate fi doar opera unui regizor, fie el chiar un om de geniu, ci rezultanta efortului unui colectiv, desfășurat în timp, într-o ambianță socială și culturală specifică. Mă gândesc firește nu ca Iașul să devină o „enclavă artistică”, desprinsă de circulația generală de idei și opțiuni specifice vieții teatrale naționale moderne, ci la contribuția originală pe care teatrul nostru o poate aduce în prezent.

Pentru că nu vrem să uităm că ceea ce gîndim și visăm și creăm azi pe scenă va fi mîine, poate, tradiția din care se va perpetua numai ceea ce este viu, uman și nobil. Fiindcă important este întotdeauna ceea ce rămîne.

Corneliu Sturzu

directorul Teatrului Național
„Vasile Alecsandri”